

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. III. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

per aliquem alium actum præcedentem, ad quem non se moveat, sed moveatur & applicetur à Deo: Sed hic actus non est intentio finis particularis: tum quia in intentione finis particularis sæpius peccat voluntas, & per consequens ad eam specialiter non movetur à Deo: tum etiam quia finis proximus non est ratio adæquata movendi voluntatem ad operandum, cum non sit ipsius sariativus: Ergo voluntas non potest aliquid velle de novo, nec aliquod bonum particulare appetere, nisi prius, saltem naturâ, sit constituta in actu, per volitionem finis ultimi communis, seu beatitudinis ut sic, ex qua deinde se moveat ad hunc vel illum particularem finem appetendum, qui est pars & inchoatio finis communis. Unde D. Thomas infra qu. 9. art. 6. ad 3. *Deus movet voluntatem hominis, sicut universalis motor ad universale objectum voluntatis, quod est bonum; & sine hac generali motione homo non potest aliquid velle.* Valde ergo probabile est, quod non solum in principio usus rationis, quando homo humano modo incipit operari, sed etiam quotiescumque incipit aliquid velle de novo, ad quod ex præcedentibus volitionibus non erat determinatus, Deus ut motor generalis movet & applicat ejus voluntatem ad volitionem finis ultimi, seu beatitudinis in communi; ex quo postea voluntas se movet ad volitionem quoruscumque bonorum particularium.

Neque obstat si dicas, nos sæpe experiri, quod appetimus finem proximum & bona particularia, non cogitando de fine ultimo in communi, & de beatitudine ut sic: cum enim intentio illa sit imperfecta & confusa (sicut & objectum commune & confusum est) & fiat sine reflexione & attentione, non mirum, si ad eam non advertamus, vel illius non recordemur. Quod etiam in intellectu apprehendente primò ens in communi, quam objecta particularia, contingit.

168. Quod autem illi Authores addunt, nempe tunc solum intentionem finis ultimi conservari in mediis, & ex uno derivari in aliud, quando sunt inter se subordinata, ita ut unum sit quasi finis alterius, omnino falsum est. Nam virtus primæ intentionis, quæ remanet virtualiter in primo medio, non solum ex illo communicatur secundo medio, subordinato priori, sed etiam secundo disparato, dummodò sit verè medium ad præcipuum finem: v. g. cum quis ex voluntate eundi Romam conducit equum, & illò conductò reperit currum, & non repetitâ intentione finis, dimisso equo conducit currum, & tunc vestem, & præparat cibaria; quis dicat cum omnia hæc non operari propter finem itinerandi, & non itinerari propter finem eundi Romam? & tamen ista media non subordinantur ad invicem, sed solum omnia conducunt ad principalem finem itineris.

169. Denique suaderi potest conclusio alia ratione principali. Homo in volitione cujuscumque boni particularis, propriè, & modò humano operatur propter finem ultimum, seu beatitudinem in communi: Ergo in quolibet actu, virtualiter saltem, & non solum interpretativè, tendit in ultimum finem formalem. Probatur consequentia: quia agere propter finem non intentum, saltem virtualiter, ab operante, sed imbitum in ipsa operatione seu objecto ejus, & cognitum solum ab Authore naturæ, est modus tendendi

Tom. III.

A in finem imperfectissimum, competens & brutis, & ipsis etiam rebus inanimatis, ut patet ex dictis art. 3. Ergo si homo in volitione cujuscumque boni particularis, propriè & modò humano operetur propter ultimum finem, seu beatitudinem in communi, illam intendit, saltem virtualiter, ex parte operantis, & non solum interpretativè, seu virtualiter tantum ex parte operis, quatenus scilicet operatio ipsa ex natura sua est ordinata in talem finem.

Dico tertio: homo in omni operatione humana agit, saltem virtualiter, propter aliquem finem ultimum materiale, seu in particulari, verum, vel apparentem. 170.

Hæc conclusio sequitur ex dictis in præcedenti: cum enim intentio sit appetitus efficax finis, & illud ut futurum & obtinendum respiciat, non potest ferri in rem communem, ut omnino abstractam à subjecto, sed in rem communem, ut in subjecto in quo revera potest existere, seu existimatur posse existere: Ergo quotiescumque homo intendit finem ultimum, seu beatitudinem in communi, de facto vult aliquem finem ultimum in particulari, applicando talem rationem felicitatis, seu ultimi finis, alicui rei, seu aliquibus rebus, hoc est Deo, vel virtuti & bono honesto, aut bono delectabili & vitio; licet per affectum inefficacem, & simplicis complacentiæ, possit ferri circa beatitudinem in communi, & abstractam ab omni subjecto.

S. III.

Solvuntur objectiones.

O BIECTIES primò contra primam conclusionem: Si ex eo quod quodlibet bonum particulare est aliqua pars boni ut sic, seu quædam inchoatio boni perfecti, non potest quis tendere in aliquod bonum particulare, nisi hoc ipso interpretativè velit bonum ut sic, sequitur quod homo, etiam dum peccat, interpretativè saltem appetat Deum, & propter illum operetur: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur. Homo dum peccat, appetit bonum aliquod creatum: Sed omne bonum creatum est quædam participatio bonitatis divinæ, ex natura sua ad illam ordinata, sicut imperfectum ad perfectum, sicut inchoatio ad consummationem, & sicut pars ad totum: Ergo homo dum peccat, interpretativè saltem appetit Deum, & propter illum operatur. Unde Augustinus lib. 2. Confessionum cap. 6. sic ait: *Perversè te imitantur omnes qui longè se à te faciunt: sed etiam sic te imitando judicant Creatorem te esse omnis naturæ, & ideo non esse quod à te omnino recedatur, quia scilicet ad quodcumque creatum bonum se convertunt, hoc ipsum, quatenus boni rationem habet, est aliqua participata perfectio divini esse tui: ideo qui illud volunt & querunt, censentur (licet perverso modo & ordine) divinum bonum, atque ad eò Deum, qui est omnis plenitudo boni, concupiscere & velle.* Item D. Thomas 1. p. qu. 6. art. 1. ad 2. & qu. 44. art. 4. ad 3. & lib. 3. cont. Gentes cap. 17. 20. 21. & 22. & de verit. qu. 22. art. 2. docet res omnes, dum appetunt suam perfectionem & suum bonum, Deum appetere, quatenus perfectiones omnium rerum sunt quædam similitudines & participationes divini esse.

Propter hanc rationem, & utriusque S. Doctoris auctoritatem, aliqui censent omnes

D

172.

actiones hominis, etiam peccaminosas, esse A
propter Deum, ut authorem naturæ, & respi-
cere illum ut finem ultimum.

Verum si illi Authores loquantur de actibus
malis, secundum malitiam & deformitatem
quam de formali important, eorum sententia
est plusquam falsa: cum enim talis deformitas
à Deo ut primâ causâ efficiente non procedat,
sed à sola voluntate humana, ut primâ causâ
deficiente, & difformiter ad regulas motum
operante, originem trahat, non potest Deum
ut ultimum finem respicere: imò potius illi
adversatur, & ab eo ut ultimo fine avertit. Si
verò fermo sit de peccatis, quantum ad entita-
tem quam de materiali includunt, vera est illa
sententia: quia cum entitas illa sit creata, &
à Deo participata, atque ab illo ut prima causa
efficiente ac generali motore procedat, non po-
test non referri in ipsum tanquam in ultimum
finem; ratio enim primi principij & ultimi fi-
nis in Deo convertuntur, juxta illud Apocalypsis

1. Ego sum Alpha & Omega, principium & finis.

173. Unde ad objectionem respondeo, negando se-
quelam Majoris. Ad cujus probationem dicen-
dum est, quòd licet peccator peccando appetat
aliquid bonum creatum, idque ad Deum ex na-
tura sua sit ordinatum, utpote cum sit quadam
participatio bonitatis divinæ: quia tamen non
vult illud, nisi ut subest malitia morali, sub qua
ratione non est referibile in Deum, imò potius
illi adversatur, & ab eo avertit, non appetit
Deum, etiam interpretativè, nec propter illum
ut ultimum finem operatur: tendit tamen ad ul-
timum finem formalem, saltem interpretativè,
quia bona illa particularia vult, ut sunt partici-
pationes ultimi finis formaliter, & prout ordi-
nantur & conducunt ad beatitudinem in com-
muni.

174. Ad testimonia verò D. Augustini & S. Tho-
mæ dicendum est, illos solum velle peccatorem,
dum peccat, imitari aequaliter Deum, appen-
dendo similitudinem aliquam divini boni; &
ideò non penitus recedere à Deo, quia adhar-
ret alicui bono, quod est imitatio & participatio
boni divini: nam, ut ibidem ait Augustinus,
*Superbia celsitudinem imitatur, cum tu sis
unus super omnia excelsus: & ambitio quid nisi
honores querit & gloriam; cum tu sis præ cun-
ctis honorandus unus & gloriosus in æternum?
& sævitia potestatem timeri vult: quis autem
timendus nisi unus Deus? Luxuria satietatem
atque abundantiam se cupit vocari; tu autem
es pleniudo & indeficiens copia incorruptibilis
suavitatis.* Quia tamen in hoc peccator per-
versè imitatur Deum, bona illa creata inordinate
appetit, detorquendo illa ab ordine quem habent
ad Deum, & illa ad seipsum tanquam in ultimi-
mum finem referendo, peccando non appetit
Deum ut authorem naturæ, nec propter illum
ut finem ultimum interpretativè operatur, sed
potius ab illo ut ab ultimo fine avertitur: sicut
licet lapis ex natura sua tendat in centrum, ut
in terminum & finem sui motus; si quis tamen
violenter eum sursum projiciat, definit tendere
in proprium finem, & projiciens non censetur
velle, etiam interpretativè, quòd descendat in
centrum, imò potius censetur velle oppositum.

175. Objicies secundò contra secundam conclu-
sionem: si quidquid homo liberè & humano
modò operatur, virtualiter velit propter ulti-
mum finem formalem, sequitur nullum dati

actum otiosum in illo: Sed hoc est falsum; sicut
enim dantur verba otiosa in homine, ita & actus
otiosi: Ergo &c. Sequela Majoris probatur:
Actus otiosus ille dicitur qui caret fine, seu qui
ad nullum finem ordinatur: At si omnis actus
humana respiciat beatitudinem in communi,
nulla erit quæ careat fine, seu quæ ad aliquem
finem non ordinetur: Ergo nullus dabitur actus
otiosus in homine.

176. Respondeo negando sequelam Majoris. Ad
cujus probationem dicendum est, actum huma-
num non dici otiosum, ex eo quòd non ordinetur
ad ultimum finem formaliter, sed ex eo quòd
careat fine aliquo particulari & intermediò, ab
operante præstitutò.

177. Objicies tertio: Voluntas est libera circa ulti-
mum finem in communi, & circa bona particu-
laria: Ergo sibi proposito objectò & bonò particu-
lari, cum ordine ad bonum in communi, po-
test velle illud objectum, cum tali ordine, vel
fine illo.

178. Respondeo voluntatem circa ultimum finem
in communi non esse liberam, quantum ad specifi-
cationem, sed solum quantum ad exerciti-
um: quare licet possit suspendere omnem
actum circa beatitudinem in communi, supposito
tamen quòd velit aliquod bonum in particu-
lari, necessarium est quòd illud velit in ordine
ad illam. Unde Boëtius: *Omni moralium cura,
quam multiplicium studiorum labor exercet, di-
versò calle procedit; sed ad unum beatitudinis
finem nititur pervenire.*

179. Objicies ultimò contra ultimam conclusio-
nem. Potest voluntati proponi ratio beatitudinis
in communi, absque aliquo ordine ad subjectum:
Ergo potest homo ferri in ultimum finem in ab-
stracto, non applicando eum alicui rei in parti-
culari.

Respondeo concessio Antecedente, distinguen-
do Consequens: potest ferri in ultimum finem
in abstracto, actu inefficaci & simplicis compla-
centiæ, concedo: appetit efficaci, & actu in-
tentionis, qui inferat electionem mediorem, &
illum ut futurum seu obtinendum respiciat, ne-
go. Solutio patet ex suprâ dictis.

180. Querit D. Thomas art. 7. utrum sit unus ulti-
mus finis omnium hominum? Et respondet om-
nes homines convenire in ultimo fine formaliter
sumpto, quia omnes appetunt beatè vivere:
secus verò in fine ultimo materialiter consi-
derato, seu in re illa in qua constituitur felicità:
nam quidam appetunt divitias, tanquam
consummatum bonum, alij honores, alij vo-
luptates, &c. sicut & omni gustui delectabile est
dulce; sed quibusdam maxime delectabilis est
dulcedo vini, quibusdam dulcedo mellis, aliis
dulcedo lactis. De quo videri possunt Cicero in
Tusculanis quaestionibus, & in libro de finibus
bonorum & malorum: Seneca in libro de Beata
vita; D. Ambrosius lib. de officiis cap. 2. D. Au-
gustinus lib. 13. de Trinit. cap. 4. & Lactantius
lib. 3. de divin. instit. cap. 7.

Addit S. Doctor, quòd sicut illud dulce simpli-
citer melius est, & magis delectabile, quòd ap-
petunt, & in quo delectantur illi qui habent
gustum melius dispositum: ita etiam ille revera
est finis ultimus verus in particulari, quem ap-
petunt habentes affectum rectè dispositum, sci-
licet Deus, quem omnes Justi & Sancti appe-
tunt, & de quo ait Propheta: *Gustate & videte
quoniam suavis est Dominus.*

181. In Articulo 8. inquit, an in illo ultimo fine (scilicet Deo, quem Iusti & Sancti sibi constituunt) alia creatura conveniant? Et respondet, quod si loquamur de re ipsa quæ est finis ultimus, scilicet de Deo, idem est finis ultimus hominis, & omnium aliarum rerum: cum enim omnia quæ sunt in mundo, sint producta à Deo, & omnia quæ Deus produxit, in seipsum sicut in finem ordinaverit, juxta illud Proverb. 16. *Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*; omnes res mundi respiciunt Deum ut finem ultimum, & in ejus gloriam ordinantur. Si verò finis ultimus sumatur pro actione quæ possidetur (quæ finis formalis appellari solet) in illo non communicant creaturæ irrationales: quia Deus non possidetur nisi per actus cognitionis & amoris, quorum creaturæ irrationales incapaces sunt. Pro cujus explicatione

182. Advertendum est, consecutionem ultimi finis veri, qui est Deus, tripliciter posse contingere, seu triplicem gradum habere. In primo gradu est consecutio per claram Dei visionem, & cognitionem ejus, quam habent Beati in patria. In secundo gradu est consecutio per cognitionem & amorem Dei, sive naturalem, sive supernaturalem extra ejus visionem, in qua consistit beatitudo naturalis vel supernaturalis, quam creatura intellectualis potest habere in via. In tertio gradu est consecutio alicujus boni, quod est participatio quædam perfectionis divinæ, juxta quam creatura aliquo modo assimilatur Deo; & hoc tertio modo omnes creaturæ, etiam sensu & cognitione carentes, Deum quodammodo consequuntur, in quantum attingendo suam perfectionem, illum modo sibi possibili participant. Cum ergo D. Thomas asserit, quod si loquamur de ultimo fine, quantum ad consecutionem ejus, sic creaturæ irrationales non conveniunt in ultimo fine hominis, hoc debet intelligi de consecutione perfecta, quæ fit per cognitionem & amorem, non autem de imperfecta, quæ fit per imitationem quandam & participationem perfectionis divinæ: in ea enim, ut diximus, omnes creaturæ, etiam irrationales & insensibiles, conveniunt. Unde Boëtius egregio & eleganti discursu probat, Deum omnia quæ extra se profert, ad se ut finem ultimum reducere, tanta necessitate, ut nisi id faceret, omnia illico in nihilum relaberentur. Ecce ejus verba:

*Sedet interea conditor altus,
Rerumque regens flectit habenas,
Rex & Dominus, fons & origo,
Lex, & sapiens arbiter æqui.
Et que motu concitat ire,
Sistit retrahens, ac vaga firmat.
Nam nisi rectos revocans itus,
Flexos iterum cogat in orbes,
Qua nunc stabilis continet ordo,
Dissepta suo fonte fatiscant.
Hic est cunctis communis amor,
Reperuntque boni sine teneri:
Quia non aliter durare queant,
Nisi converso rursus amore,
Resnuant causa que dedit esse.*

Tom. III.

DISPUTATIO II.

De beatitudine objectiva hominis.

Ad questionem 2. D. Thomæ.

POST absolutam disputationem de ultimo fine, restat agendum de beatitudine hominis in particulari, quæ definitur à Boëtio: *Status omnium bonorum aggregatione perfectus*. Similem definitionem tradit Augustinus 5. de civit. cap. 1. asserens beatitudinem esse *rerum optandarum cumulatam plenitudinem*. Quæ definitiones videntur desumptæ ex Cicrone; Tuscul. quæst. ubi dicit beatitudinem esse *bonorum omnium secretis omnibus malis, cumulatam complexionem*: & ex Platone, asserente beatitudinem esse *bonum ex omnibus bonis aggregatum*.

Porro hæc omnes definitiones solum materiam beatitudinis tradunt, non autem formalem ejus rationem assignant: sed restat inquirendum, cur illa bonorum plenitudo, beatitudinis nomen sortiatur. Quare optima beatitudinis definitio est quam tradit D. Thomas hic artic. 1. dicens illam esse *bonum totaliter quietans & satians appetitum*: quod de appetitu rationali, seu per rectam rationem regulato intelligendum est: non verò de appetitu irrationali & inordinato; quia in satietate talis appetitus, non vera beatitudo, de qua hic loquimur, sed summa peccati miseria consistit.

Dividitur autem beatitudo sic descripta, in naturalem, & supernaturalem: naturalis est illa quæ naturæ humanæ proportionatur, seu ad quam homo per principia suæ naturæ pervenire potest: supernaturalis verò est quæ naturam hominis excedit, & quam homo sola virtute divinâ, & auxilio supernaturali consequi valet. Utraque deinde subdividitur in beatitudinem hujus vitæ, quæ est imperfecta, & solum inchoata, & beatitudinem patriæ, quæ est perfecta & consummata: item in essentialem, quæ versatur circa objectum beatificum, scilicet Essentialiam Divinam, & accidentalem, quæ circa alia objecta inferiora se extendit, ut intuitio corporis Christi in cælo, cognitio creaturarum extra verbum, gloria corporis beati, & similia. Denique in objectivam, quæ est illa res, in cuius adeptione appetitus hominis perfecte satietur & quiescit, ac formalem, quæ est operatio illa quæ apprehenditur & possidetur summum bonum, seu res illa quæ beatitudo objectiva appellatur. In hac ergo disputatione agemus solum de beatitudine objectiva, in sequenti verò de formali.

ARTICULVS PRIMVS.

In quo consistat beatitudo objectiva hominis?

VARIA fuerunt in hac controversia Philosophorum placita: Augustinus enim 19. de civit. cap. 1. refert ex Marco Varrone ducenta

D ij